

युक्तिमेवाहानीश्वरइति एषेवसाधुकर्मकारयतितंयमेभ्योलोकेभ्यउन्निनीषते एषेवासाधुकर्मकारयतितंयमधोनिनीषते अज्ञोजंतुरनीशोयमात्मनःसुखदुःखयोः ईश्वरप्रेरितो गच्छेत्स्वर्गवाश्वभ्रमेववेतिश्रु
तिस्मृतिभ्यांक्षित्यंकुरादिकंसकृत्कंकार्यत्वाद्वदित्युक्त्यनुगृहीताभ्यांअस्ति तदस्थईश्वरः तदभावेहिस्वतंत्रश्वेतनोनिष्टजनकेकर्मणिनप्रवर्तेत प्रवर्ततेचेद्विद्वानप्यतोस्तिकश्चिचेतनोऽविष्ठाता नचकर्मणःप्रे
रकत्वंसंभवति तस्यप्रकृतिकार्यस्यप्रवर्तकत्वायोगात् तथाचपातंजलंसूत्रं निमित्तमप्रयोजकंप्रकृतीनामावरणभेदस्तुततःक्षेत्रिकवदिति निमित्तंपुण्यपापात्मकंकर्मप्रकृतीनां गुणानांप्रयोजकंनभवति किंतर्हि
जलवत्स्वयंप्रवर्तमानायांप्रकृतौकैदारिकवदावरणभंगायैवकर्माण्युपयुज्यंते यथादुरदृष्टप्रतिबद्धागुणाः प्रातिकूल्येनपरिणमंतेसदृष्टेनतुतद्विपरीतंकियतइतिसूत्रार्थः तस्मादयस्कांतमणिवदुदासीनोपीश्वरः
स्वसत्तामात्रेणप्रधानंप्रवर्तयन्भक्ताननुगृह्णाति अतोमोक्षप्रदाताईश्वरोऽवश्यमस्तीतिज्ञेयमितियोगानांयुक्तिः ॥ ३ ॥ सांख्यानानांयुक्तिमाह वदंतीतिद्वाभ्यां सर्वगतीर्विज्ञायसाक्षात्कृत्य सांख्यमतेहियथास्फ
टिकःस्वतःशुद्धोजपाकुसुमसान्निध्याद्रक्तःसएवस्फटिकांशेधीप्रमोषेपद्मरागःसोपिचंद्रिकायामिदानीलइत्यध्यासपरंपरा तथाचिदात्मास्वतःशुद्धोमायायोगादीश्वरोऽविद्ययाब्रह्मधीप्रमोषेसूत्रात्मा अविद्या

अनीश्वरःकथंमुच्येदित्येवंशत्रुकर्शन ॥ वदंतिकारणश्रैष्ठ्ययोगाःसम्यङ्मनीषिणः ॥ ३ ॥ वदंतिकारणंचेदंसांख्याःसम्यग्
द्विजातयः ॥ विज्ञायेहगतीःसर्वाविरक्तोविषयेषुयः ॥ ४ ॥ ऊर्ध्वसदेहात्सुव्यक्तंविमुच्येदितिनान्यथा ॥ एतदाहुर्महाप्राज्ञाः
सांख्यवैमोक्षदर्शनं ॥ ५ ॥ स्वपक्षेकारणंग्राह्यंसमयेवचनंहितं ॥ शिष्टानांहिमतंग्राह्यंत्वद्विधैःशिष्टसंमतैः ॥ ६ ॥

प्राबल्येविराट् अतिप्राबल्येविश्वोव्यष्टिदेहमात्राभिमानी तत्रयथाघटांतर्गतादीपप्रभाघटमात्रंभासयतिघटच्छिद्राद्वहिर्गताकंचिद्भवनगतंविषयंसर्वात्मनाघटाद्वहिर्गताकत्वंभवनौदरंव्यामोतितथाप्रत्यक्षितिर्दे
हादतादेहमात्रंभासयतिदेहेन्द्रियादिद्वारादेहाद्वहिर्गतासतीब्रह्मांडांतर्गतंकंचिच्छब्दादिकंविषयंगुरुक्तयुक्त्याप्रत्यक्प्रवणस्यसर्वात्मनादेहाध्यासनिवृत्तौकत्वंत्रिभुवनोदरंव्यामोति तदानीमयंसर्वात्मकोवि
राहस्मीत्यभिमन्यते ततोऽविद्यायास्तानवेसूत्रात्मास्मीति तस्यावशेईशोस्मीति मायायाश्चविनाशेशुद्धचिन्मात्रात्मनादीप्यतइत्ययमनुभवक्रमः तत्रविश्वस्यविराट्सूत्रेशुद्धप्रापिकाःक्रमेणचतस्रोगतयस्ताः
सर्वाःसाक्षात्कृताश्चेत्सुव्यक्तंसुतरांव्यक्तं देहादेहचतुष्टयादूर्ध्वंब्रह्मवित्मुच्येत् ब्रह्मण्यज्ञानबलक्रमेणेशादिविश्वांताध्यासस्तत्तानवक्रमेणनश्यतिचपूर्वपूर्वरूपमुपतिष्ठति सर्वात्मनात्वध्यासनिवृत्तौस्फटिकव
दनुपाधिप्रत्यक्प्रकाशतइत्यनुभवबलादेवसिद्ध्यति किंतदस्थेश्वरेणांतर्गदुनेतिसांख्यामन्यंते ॥ ४ ॥ ५ ॥ स्वपक्षइति एवंपक्षद्वयेपि युक्तौसत्यांयःस्वस्यसंमतःपक्षस्तद्विषयैवयुक्तिर्माया वचनमपीशमतेप्रा
गुदाहृतमेव समयेस्वस्वपक्षे सांख्यमतेपिअयमात्माब्रह्म सोयमात्मा चतुष्टयादित्युपक्रम्यविश्वतैजसप्राज्ञान्जायतस्वप्नसुषुप्ताभिमानीनःक्रमेणनिर्दिश्यशिवमद्वैतंचतुर्थमन्यंतेसआत्मासविज्ञेयइतिशुद्धात्मनो
ज्ञेयत्वपरं तत्रैवप्राज्ञंप्रकृत्यएषसर्वेश्वरइत्याद्यान्मानान्नप्रतीचोन्यईशोस्तीतिगम्यते तत्रापिस्वपक्षानुसारियद्वचनंतदेवद्वितं ॥ ६ ॥